

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İNGİLİZCE ÖĞRENİMLERİNİ ETKİLEYEN YABANCI DİL KAYGISI

Aslı Doğan

Özet

Bu çalışmanın amacı ortaöğretim öğrencilerinin İngilizce öğrenmelerini etkileyen yabancı dil kaygısının İngilizce öğrenimine etkisini belirlemektir. Rasgele yöntemle seçilen 293 öğrenciye Likert tipi yabancı dil kaygı ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizi için t-testi, tek yönlü ANOVA ve Scheffé testleri kullanılmıştır. Öğrencilerin, anne ve babalarının eğitim düzeylerinin, mesleklerinin, cinsiyetlerinin, mezun oldukları ve okudukları okul türünün yabancı dil kaygı düzeylerine etkisi araştırılmış ve öğrencilerin kaygı düzeylerinin bunlardan etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak kaygı düzeyi yüksek öğrencisi olan okulların bir kısmında başarı düzeyleri düşük bulunmuştur. Ortaöğretim öğrencilerinin yabancı dil kaygı düzeylerinin başarılarını etkilediği belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Yabancı dil kaygısı, Akademik başarı, Ortaöğretim, İngilizce öğretimi.

FOREIGN LANGUAGE ANXIETY AFFECTING SECONDARY SCHOOL STUDENTS' ENGLISH LEARNING

Abstract

The aim of this paper is to explore the effect of foreign language anxiety on students' learning English as a foreign language. Likert Scale Anxiety Survey was conducted with 293 EFL learners selected randomly and the t-test, ANOVA and Scheffé tests were used to analyze the gathered data. It was investigated that whether learners' parents' education, occupation, sex and type of school that they had graduated from were effective on the level of foreign language anxiety. Results revealed that learners' anxiety levels were not affected by the mentioned factors. However, it was found that in some of the schools, where the students' anxiety level was high, the students' success was low. It was identified that secondary school students' anxiety level influenced those learners' academic performance.

Key words: Foreign language anxiety, academic performance, secondary school education, ELT

1. GİRİŞ

Yabancı dil öğrenimine olan ihtiyaç, toplumlar arası ilişkilerin yoğunlaşmasıyla ve kitle iletişim araçlarının gelişmesine paralel olarak artmaktadır. Aynı zamanda günümüzde çağdaşlığın ölçütlerinden biri de yabancı dil bilme olarak kabul edilmektedir. Ülkemizde pek çok insan yabancı dil öğreniminin önemini farkında olduğundan, kendilerinin ve çocuklarının dil öğrenimini sağlamak için ellerinden gelen her türlü çabayı göstermektedirler. Devlette halkın bu isteği doğrultusunda yabancı dille eğitim veren liselerin sayısını artırarak gençlerin dil öğrenimine katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Son yıllarda yabancı dil derslerine ilköğretimin en alt kademelerinde bile yer vermeye başlanmıştır. İnsanların kendi dilleri dışında ikinci bir dil öğrenmeleri bir çok faktörün etkisiyle gerçekleşebilmektedir. Bu faktörlerin içinde duyuşsal yani öğrencilerin psikolojik durumlarıyla bağlantısı olanların dil öğrenmede etkilerinin oldukça fazla olduğu, bununda dil öğrenmek isteyen insanların duygularının yoğunluğundan kaynaklandığını belirten Chastain (1988:122) zihinsel olarak hazır olabilmenin ön şartının duygusal hazırlık olduğunu ifade etmektedir. MacDonough (1986:148) motivasyonun dil öğrenmede en etkili faktörlerden olduğunu çalışmalarında belirtmektedir.

Kaygı kişinin bir uyararla karşı karşıya kaldığında yaşadığı, bedensel, duygusal ve zihinsel değişimlerle kendini gösteren bir uyarılmışlık durumu olarak tanımlanmaktadır (Taş, 2006). Bazı araştırmacılar Gardner ve MacIntyre (1993:2) bu konuda yaptıkları çalışmalarında kaygının dil öğrenmede çok etkili olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Kendine güvenen öğrencilerin kendilerini engelleyen yabancı dil kaygıları yoktur veya varsa bile öğrenmelerine engel olmayacak bir seviyededir (Brown, 1994:141). Ülkemizde bütün bunların göz önüne alınmadığı gramer yapılarının öğretilmesinin dil öğretmeye eşdeğer sayıldığı bir sistem vardır. Demircan'ın (1988:45) araştırmasında da vurguladığı gibi gramer öğretmek ve bunu test etmek, kolay olduğu için bu eğilim öğretmenler tarafından açıkça dile getirilmese de rağbet görmektedir. Horwitz (1986:560), Horwitz ve Cope'ın (1986:125) araştırmalarından ortaya çıkan sonuçlara göre bir çok insanın yabancı dil öğrenmek istediklerinde zihinsel olarak engellendikleri belirtilmektedir. Bu çalışmadan çıkan diğer bir bulgu ise matematik, fen, müzik gibi alanlarda, oldukça istekli veya motivasyonlu olan insanlar bile, yabancı dil alanında motivasyonlarını kaybetmektedirler, çünkü sınıf ortamında dil öğrenmeyi çok stresli bulmaktadırlar.

Allwright ve Bainley'de (1991:144) Yabancı dil sınıflarında da diğer derslerde, matematik, fen vb., olduğu gibi, öğrencilerin anadillerini konuşamamalarının da kaygılarının artmasında etkisi olabileceğini düşünmüşlerdir. MacIntyre ve Gardner (1989:257) öğrencilerin dil öğrenmeye dil öğrenme kaygısı ile başlamadığını ancak bunun sonradan yaşanan olumsuz deneyimlerden kaynaklanan, öğrenilen dile karşı geliştirilen olumsuz davranışlar ve düşüncelerden ortaya çıktığını savunmaktadırlar. Littlewood'a (1984:58-59) göre yabancı dilin doğal olmayan bir şekilde öğretilmeye çalışıldığı sınıf ortamı, öğrencilerin kendilerini zayıf hissetmelerine sebep olmaktadır. Sınıf ortamında öğrenciler yeni öğrendikleri yabancı dili düzgün telaffuzla ifade edemezlerse, öğretmenleri tarafından eleştirileceklerini, düzeltileceklerini veya arkadaşları tarafından alay konusu olabileceklerini düşünmektedirler. Kendilerini güvensiz ve kaygılı bir ortamda hisseden dil öğrenenler, yabancı dilde iletişime psikolojik olarak kapanmakta ve bu durum eğer daha da ileri aşamaya ulaşacak olursa, öğrenmenin engellenmesine sebep olabilmektedir.

MacIntyre (1995:245-248) kaygının dinleme, öğrenme ve anlama gibi ikinci dil aktivitelerini de etkilediğini ve kaygılı öğrencilerin dille ilgili kuralları, yanlış anlamaktan veya yorumlamaktan endişe duyduklarını belirtmektedirler. Daly (1991:3), dil kaygısı olan insanların yazarken zorlanmalarının sebebinin, iyi yazma konusundaki kesin kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmak zorunda hissettikleri için yazarken heyecanlanmaları olduğunu belirtmektedir. Öner ve Kaymak (1986:230) kültürün, kaygının oluşmasında önemli bir rolü olduğunu açıklamışlardır. Türk kültüründe kaygı yaygın ve herkes tarafından kabul edilen duygusal bir deneyimdir.

Eğitim sistemi, ailelerin çocuklarını yetiştirme tarzı Türk öğrencilerinin daha fazla kaygılı olmalarına yol açmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerini desteklemeyen, eleştiren, otoriter okullar ve öğretmenleri, katı, kuralcı ve sadece alınan notlara göre uygulanan değerlendirme sistemi öğrenciler arasında korku ve kaygının artmasına sebep olmaktadır. Dil öğreniminin nasıl gerçekleştiği bir çok araştırmanın konusu olmuştur. İnsanların ikinci dil öğrenimini etkileyen bazı etmenler bulunmaktadır. Bunlar dış etmenler; (sosyal çevre, etkileşim oranı...) ve iç etkenler; (dil transferi, kavrama...) gibi. Bütün bunların yanında bireysel farklılıkların da her konuda olduğu gibi dil öğreniminde de oldukça fazla etkisi olduğu Larsen-Freeman ve Long (1991) tarafından araştırılmıştır. Bireysel farklılıklar; yaş, cinsiyet, dil öğrenimiyle ilgili deneyimler, kendi dilini düzgün

ifade edebilme olarak açıklanabilir. Dil yeteneği, motivasyon, davranış, öğrenme stratejileri, kaygı, endişe ve hafıza gücü de bireysel farklılıklar olarak görölmekte ve dil öğrenimini oldukça önemli bir ölçüde etkilemektedir. (Scovel, 1978:129-132). Horwitz ve diğerlerine (1986:25-128) göre yabancı dil kaygısı olan öğrencilerin unutkan oldukları ve konsantre olma güçlüğü çektikleri görölmektedir. Bu öğrencilerin ders esnasında terledikleri elbiseleri ile oynadıkları tespit edilmiştir. Derse geç gelmeler veya hiç gelmemeler, hazırlık yapmamak, ev ödevlerini zamanında getirmemek gibi eylemlerde bulunmaktadırlar. Bazen de tam tersine çok fazla çalışmalarına rağmen durumlarında kayda değer hiçbir ilerleme olmamaktadır. Bazı fiziksel belirtilerde, baş ağrısı, mide bulantısı, gerginlik açıklanamayan kas ağrıları bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Kısaca belirtmek gerekirse Gardner ve MacIntyre'ın (1993:2-3) açıkladığı gibi kaygı taşıyan öğrencilerin ikinci dili rahatsızlık veren bir deneyim olarak algıladıkları görölmektedir. Bundan dolayı gönüllü olarak aktivitelere katılmamakta ve üzerlerinde hata yapmaları durumunda sosyal bir baskı oluşabileceğini düşünmektedirler. Horwitz ve Cope (1986:125-132) gibi pek çok araştırmacı, yabancı dil kaygısının diğer derslerde yaşanan ders kaygısından ayrı düşünülmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Onlara göre yabancı dil öğrenme süreci çok kompleks deneyimlerden oluşur. Bu süreç öğrenen insanların algılarını, inançlarını, duygularını ve davranışlarını sınıf iiyle bağdaştırmalarını gerektirir. Çocuklarda kendini algılama veya kontrol mekanizması gelişmediği için onlarda yabancı dil kaygısı da bulunmamaktadır. Çocuklar dili kullanırken kurallarının farkında olmadıkları için yetişkinler gibi, hata yapmaktan korkmazlar. Böylece daha kolay adaptasyon sağlarlar (Brown, 1994:141).

Allwright ve Bailey'e (1991:175) göre yabancı dil kaygısı diğer kaygılardan ayrı olarak düşünölmelidir. Yabancı dilin amacı dil öğrenen insanlara farklı davranışlar kazandırmak değildir. Ancak dil öğrenen insanlar kendilerini öğrendikleri dille birlikte her yönüyle değişik bir ortamda bulurlar. Bu durumu kendi kimliklerine karşı bir tehdit olarak algılayabilirler. Böylece dil öğrenme heyecan verici olmaktan öteye çıkarak korku unsuru olmaktadır. Genellikle ikinci dil öğrenimi sınıf ortamında gerçekleştirildiği için öğrenciler çok daha fazla endişeli olabilmektedir. Çünkü bu ortamlarda yeni öğrendikleri dilin telaffuzu, dil yapısıyla ilgili bilgi eksiklikleri olduğundan dolayı rahatsızlık duyarlar. Eğer insanlar dil öğrenme ortamında kendilerini rahat ve güvende hissetmezlerse, dile

karşı etraflarında psikolojik bariyerler oluştururlar ve kaygı düzeyleri belli bir seviyenin üzerinde olursa bu durum dil öğrenme sürecinde oldukça önemli bir engel olarak karşımıza çıkar (Littlewood, 1984:58-59). MacIntyre ve Gardner(1995:93) konuşma alıştırmalarının kaygıyı artırdığını çünkü konuşma esnasında, yabancı dil öğrenen insanların diğer insanlarla iletişim kurmak zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda yapılan pek çok araştırma sadece konuşma alıştırmalarının değil okuma, dinleme ve yazma gibi yabancı dil öğretiminin temeli oluşturan dört beceri alıştırmalarının hepsinde kaygı oluşabileceğini ortaya koymuştur. Rogers'a (1989:3) göre yabancı dilde yazı yazma kaygısının sebebi öğrencilerin kendilerini yetersiz hissetmelerinden kaynaklanmaktadır. Vancı-Osam(1996:1-19) yabancı dil öğrenmenin herkes için kaygıyı ortaya çıkaran bir deneyim olduğuna inanmaktadır. Yabancı dil öğrenen öğrencilerin motivasyonlarının, kaygılarının, kendilerine güvenlerinin bununla birlikte dışa ve içe dönük karakterlerinin sınıf içi aktivitelerine katılımlarıyla ilişkisini inceleyen Kaya (1995:45-46) yaptığı çalışmasının sonucunda motivasyon-yüksek, kendine güveni fazla ve dışa dönük karaktere sahip öğrencilerin sınıf içi aktivitelerine daha fazla oranda katıldığını ortaya çıkarmıştır. Aydın'ın (1999) çalışmasında, çalışmaya katılan öğrenciler, yaşadıkları kaygının kişisel sebeplerden, özellikle konuşma yazma gibi dil öğrenme becerilerinin kendileri tarafından olumsuz değerlendirilmesi, kendilerini başkalarıyla kıyaslama, yüksek beklentiler, dil öğrenimi hakkındaki yanlış inançlardan kaynaklandığını belirtmişlerdir. Öğrenci kaynaklı yabancı dil kaygısını araştıran ve bunun için öneriler getirmeye çalışan Öztürk (2003:45-47) kaygının, öğrencilerin kendilerine güvenlerinin eksikliğinden, kendilerini başkaları ile kıyaslamalarından ve öğrencilerin dil hakkındaki düşüncelerinden ortaya çıktığını savunmaktadır. Horwitz ve Cope'la (1986:128) başlayan kaygının yabancı dil öğrenimine etkisiyle ilgili araştırmalar ve tartışmalar yıllardır süregelmektedir. Onların ulaştıkları sonuca göre, son yıllarda yabancı dil öğrenmenin gerekliliğinin , her alanda önemli olduğunun vurgulandığını ve bunun bilincinde olan insanların, daha çok yabancı dil kaygısı yaşamakta olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Ganschow ve Sparks (1996:199-201) yabancı dil kaygısı ile anadil öğrenme yetenekleri ve yabancı dile karşı geliştirilen tutumların, bayanlar arasında yabancı dil öğrenmeye etkisini incelemişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre öğrencilerin kendi dillerini öğrenme yetenekleri ve yabancı dile karşı olan olumlu tutum ve davranışları kaygı seviyelerini etkilemektedir. Bu çalışmada yabancı dil kaygı seviyeleri düşük olan öğrencilerin dil öğreniminde daha başarılı olduklarını göstermektedir.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yaptığımız ön araştırmada ortaya çıkan sonuca göre yabancı dil ağırlıklı liselerde okuyan öğrencilerin de yabancı dili tam olarak istedikleri seviye de öğrenemedikleri belirtilmiştir. Bu çalışmayla öğrenememe sorununun temelini inilerek, ortaöğretim öğrencilerinin yabancı dil öğrenmelerini etkileyen yabancı dil kaygısının başarıya olan etkisini ve onu etkileyen faktörleri incelemektir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

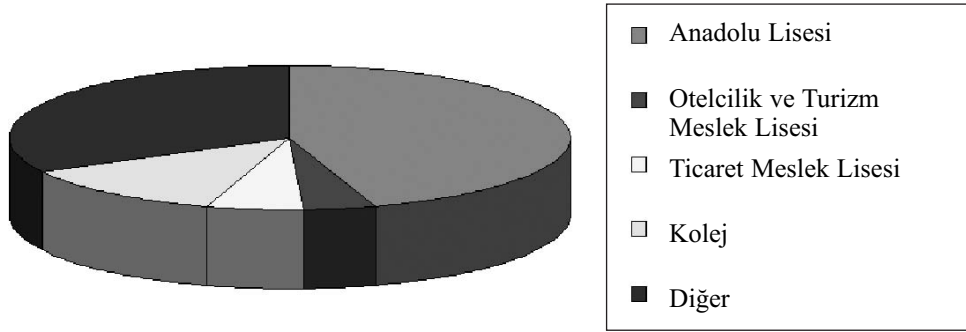
Bu çalışmada, 2007-2008 öğretim yılının ikinci yarıyıl ortasında yabancı dil ağırlıklı eğitim veren ve bünyesinde hazırlık sınıfları bulunduran özel kolejler, devlet süper ve Anadolu liseleri ile meslek okullarındaki öğrencilerin yabancı dil öğrenmelerine ilişkin görüş ve düşünceleri belirlenmiştir. Daha sonra yıl sonu notları ile yabancı dil öğrenimine ilişkin görüşleri karşılaştırılmış ve yabancı dil kaygısının öğrenmelerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Örneklem alınan okulların seçimi İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanmış listelerden yararlanılarak yapılmıştır. Yabancı dil ağırlıklı eğitim veren bu okullarda 2007-2008 öğretim yılında 1454 öğrenci hazırlık sınıflarında öğrenim görmektedir. Bu çalışmada, rasgele yöntemle 17 okuldan her birinin toplam öğrenci sayısının % 20 si baz alınarak, toplam 293 öğrenciye hazırlanan anket uygulanmıştır (Tablo 1). Örneklem alınan öğrencilerin okullarını ve sınıflarını temsil etmelerine dikkat edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin İngilizce öğrenmelerine kaygının etkisinin araştırıldığı bu çalışmada, veri toplama araçları olarak anketler kullanılmıştır. Anket formları kişisel bilgiler içeren ve öğrencilerin kaygılarının İngilizce öğrenmelerine etkisini belirlemek amacıyla hazırlanmış iki bölümden oluşmaktadır. Konuya uygun olarak bir Likert ölçeği geliştirilmiştir. Öğrencileri yönlendirmemek amacıyla olumlu ve olumsuz maddeler kullanılmıştır. Daha sonra oluşturulan ölçeğin ilk taslağı evrenin örnekleminde bulunan üç okulda 80 öğrenciye uygulanmıştır. Bu pilot uygulamada elde edilen sonuçlara göre geçerlik, güvenilirlik testleri yapılmıştır. Cronbach alfa katsayısının 0.9178 bulunmuş olması ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,9178	27

Tablo 1. Örnekleme alınan yabancı dil ağırlıklı eğitim veren liselerin, öğrencilerin ve anketlerin dağılımı

	Okul Türü	Verilen Anket Sayısı
1	Anadolu Lisesi	132
2	Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Lisesi	12
3	Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	16
4	Kolej	37
6	Diğer	96

Bu çalışmada elde edilen veriler aşağıdaki gibi belirlenen hipotezlerin test edilmesinde kullanılmıştır.

1. Ortaöğretim öğrencilerinin; yabancı dil kaygı düzeylerinin, İngilizce derslerindeki başarılarına etkisi bulunmamaktadır.

2. Ortaöğretim öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyinin ve mesleğinin, annelerinin eğitim düzeyinin ve mesleğinin, mezun oldukları okul türlerinin, cinsiyetlerinin, öğrenim gördükleri okulun ve öğrenim gördükleri okul türünün; yabancı dil kaygı düzeylerine etkisi bulunmamaktadır.

Oluşturulan anketin öğrencilerin kaygı düzeylerini gerçek olarak tarafsızca yansıttığı, yıl sonu notlarının akademik başarılarını belirlediği ve öğrenciler anketin bütün sorularını öğretmenlerinin refakatinde, rahat bir ortamda içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır. Veriler SPSS kullanılarak analiz edilmiş ve iki ortalama arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için t- testi uygulanmıştır. İki ortalama arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili hipotezleri test etmek için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin ANOVA için uygunluğu (varyansların homojenliği)

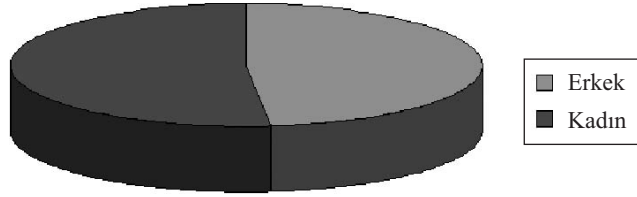
Levene testi ile kontrol edilmiştir. ANOVA sonucunda grup ortalamalarının arasında fark olduğu belirlendiğinde, hangilerinin arasında fark olduğunun belirlenmesi amacıyla Scheffe'testi uygulanmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

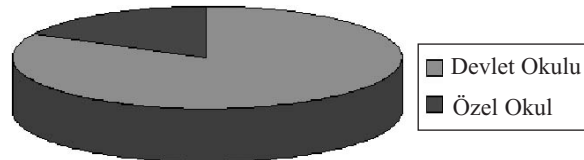
Bu bölümde, yabancı dil öğrenimini etkileyen etmenlerle ilgili araştırmanın hipotezlerine bağlı olarak elde edilen bulgular ve onlarla ilgili yorumlar incelenmiştir. Kaygı puanları her öğrencinin toplam 27 soruya verdiği cevapların, 1 ile 5 arasında, değerlerinin toplamından oluşmaktadır (kaygı değerleri minimumu 27 ve maksimumu 135 değerleridir.). Çalışma evrenini oluşturan öğrencilerle ilgili bazı temel veriler Tablo 2' de belirtilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin cinsiyet, mezun oldukları ilköğretim okulları, anne ve babalarının meslek ve eğitimlerine, İngilizce notlarına göre dağılım ve frekans değerleri

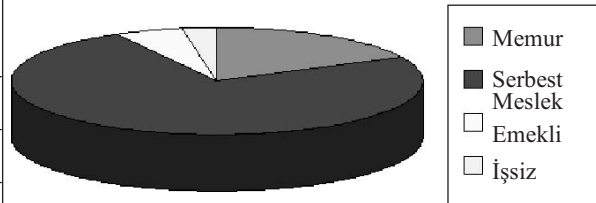
Cinsiyet	N	%
Erkek	142	48.5
Bayan	151	51.5

Mezun Olduğu Okul Türü	N	%
Devlet Okulu	242	82.6
Özel Okul	51	17.4

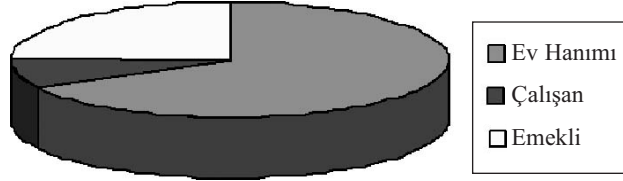

Babalarının Mesleği	N	%
Memur	52	17.7
Serbest Meslek	217	74.1
Emekli	16	5.5
İşsiz	8	2.7

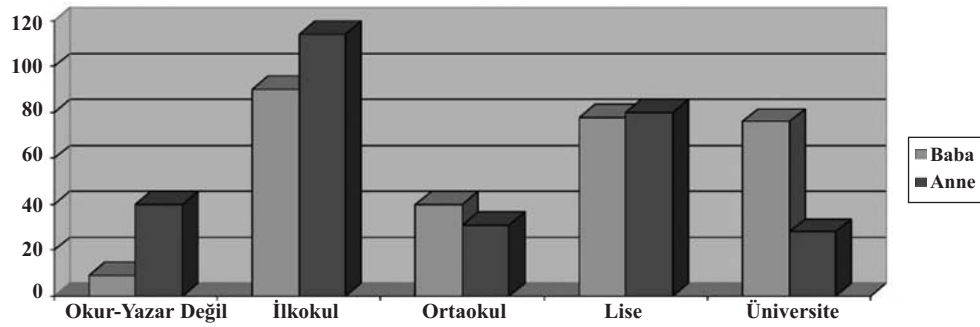

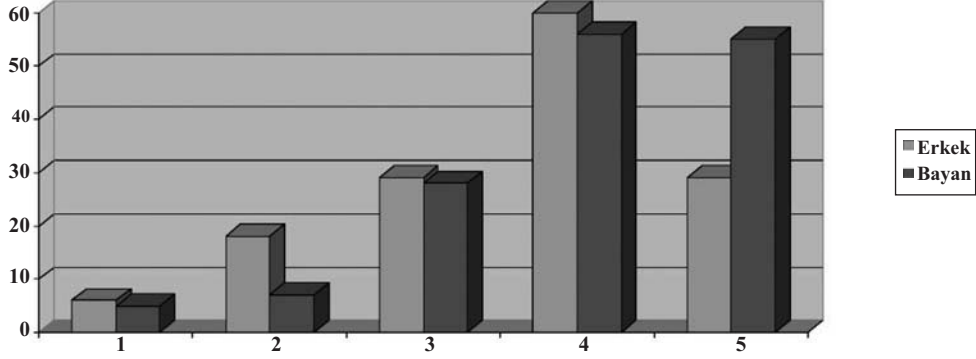
Annelerin Mesleği	N	%
Ev Hanımı	250	85.3
Çalışan	33	11.3
Emekli	10	3.3

Anne-Babanın Eğitim Düzeyi	N		%	
	Anne	Baba	Anne	Baba
Okur-Yazar Değil	40	9	13.7	3.1
İlkokul	114	90	38.9	30.7
Orta Okul	31	40	10.6	13.7
Lise	80	78	27.3	26.6
Üniversite	28	76	9.6	25.9

İngilizce Notu	N		%	
	Bayan	Erkek	Bayan	Erkek
1	5	6	3.3	4.2
2	7	18	4.6	12.7
3	28	29	18.5	20.4
4	56	60	37.1	42.3
5	55	29	36.4	20.4

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin başarı notları ile yabancı dil kaygılarının farklarının $p \leq 0.05$ düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin yabancı dil kaygı düzeyleri başarılarını etkilemektedir. Notları 3, 4, 5 olanlar ile 1 olanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Yabancı dil kaygısı yüksek öğrencilerin notlarının düşük olduğu, yabancı dil kaygısı düşük öğrencilerin ise notlarının en yüksek not olan 5 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Ortaöğretim öğrencilerinin yabancı dil kaygısının derslerindeki başarılarına etkisini gösteren tek yönlü varyans analizi ve Scheffe testi sonuçları

Değişim Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p	İng Notu	N	Kaygı Ortalama
Gruplar Arası	14090,52	4	3522,632	11,08	0,000*	1.0	11	93,64 a
						2.0	25	83,80 b, a
Grup İçi	91521,67	288	317,784			3.0	57	78.70cb
						4.0	116	73.08 cb
Toplam	105612,19	292				5.0	84	65.46 c

* $p \leq 0.05$ düzeyinde anlamlı,

** üst simgelerinde aynı harfi taşımayan ortalamaların farklılıkları $p \leq 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4'te görüldüğü üzere ortaöğretim öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyinin ve mesleğinin, annelerinin eğitim düzeyinin ve mesleğinin, okudukları okul türünün yabancı dil kaygısına $p \leq 0.05$ düzeyinde anlamlı bir etkisinin olmadığı, ancak okudukları okulun etkisinin kaygı düzeylerinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca okudukları okulun İngilizce dil derslerindeki başarılarına etkisinin ($sd= 16, F=7.415, anlamlılık=0.000$) anlamlı olduğu belirlenmiştir. Farkların hangi okullar arasında olduğunun belirlenmesi amacı ile de Scheffe testi uygulanmış ve sonuçlar tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4. Orta öğretim öğrencilerinin aile eğitim düzeylerinin, mesleklerinin ve okudukları okulun yabancı dil kaygısına etkisini gösteren tek yönlü varyans analizleri sonuçları

Gruplar	Gruplar arası Sd**	Gruplar içi Sd	Toplam Sd	F	Anlamlılık
Baba eğitimi	4	288	292	1,702	0,150
Baba mesleği	3	289	292	0,040	0,898
Anne eğitimi	4	288	292	0,564	0,689
Anne mesleği	2	290	292	1,053	0,350
Okuduğu okul türü	4	288	292	0,481	0,696
Okuduğu okul	16	276	292	2,625	0,001*

* $p \leq 0.05$ düzeyinde anlamlı

**Sd= serbestlik derecesi

Yukarıdaki Tablo 5'te öğrencilerin eğitim gördükleri ortaöğretim kurumları numaralandırılmış olarak verilmektedir. Tabloda gösterilen okullar arasında sınırlı ölçüde farklılık gözlenmiştir. İngilizce notları ise öğrencilerin yabancı dil kaygı düzeylerine göre değişmektedir. Kaygı düzeyi en yüksek olan okulun öğrencilerinin İngilizce notları en düşük ortalamaya sahiptir.

Tablo 5. Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları okulun kaygı düzeylerinin ve başarılarının farklarını belirleyen Scheffe testi sonuçları

Okuduğu Okul	N	Kaygı Ortalama	İngilizce Başarı Notu Ortalama
Anadolu Lisesi	132	73.76	3.82
Ticaret Meslek Lisesi	16	65.87	3.58
Turizm Otelcilik Lisesi	12	69.35	3.08
Kolej	37	85.73	2.64
Diğer	96	68.45	4.02

* üst simgelerinde aynı harfi taşımayan ortalamaların farklılıkları $p \leq 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 6’da görüldüğü gibi ortaöğretim öğrencilerinin mezun oldukları okul türlerinin (devlet, özel) ve cinsiyetlerinin, yabancı dil kaygı düzeylerine etkisini gösteren t testi sonuçlarına göre $p \leq 0.05$ düzeyinde anlamlılık bulunmamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin mezun oldukları okulun ve cinsiyetlerinin yabancı dil kaygısı taşımalarında bir etkisi bulunmadığı belirlenmiştir.

Tablo 6. Ortaöğretim öğrencilerinin mezun oldukları okul türlerinin ve cinsiyetlerinin yabancı dil kaygı düzeylerine etkisini gösteren t- testi sonuçları

		N	sd	Standard sapma	ortalama	t	anlamlılık
Mezun Olduğu Okul	Devlet	242	291	18,610	73,95	0.538	0.591
	Özel	51		20,996	72,37		
Cinsiyet	Erkek	142	291	20,071	73,47	0.178	0.859
	Bayan	151		18,037	73,87		

Ortaöğretim öğrencilerinin yabancı dil kaygısı ve bunun İngilizce derslerine etkisi ile ilgili ifadelerin gösterildiği Tablo 7 öğrencilerin İngilizce dersleriyle ilgili kaygılarının nereden kaynaklandığını ve en çok ne zaman yoğunlaştığını göstermektedir. Öğrencilerin çoğunluğu yukarıdaki ifadelere verdikleri cevaplara göre katılma oranlarında görüldüğü gibi İngilizce konuşmaktan çekinmemektedirler. Anadili İngilizce olan biriyle konuşmak veya diğer öğrencilerin kendilerinden daha iyi olduğunu düşünmek onları tedirgin etmemektedir. Arkadaşlarının yanında konuşmak ve gönüllü olarak sorulara cevap vermekten çekinmemeleri de onların sınıf içi etkinliklerde pasif olmadıklarını göstermektedir.

Öğrencilerin hazırlıklı oldukları sürece sorulara gönüllü olarak cevap vermekten çekinmemekte dolayısıyla kaygı da duymamaktadırlar. Yine tablodan anlaşılacağı gibi öğrenciler daha çok dersleri anlayamamaktan ve hazırlıksız olmaktan çekinmektedirler. Öğrencilerin endişe duymamaları için konu hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Sınavlara ne kadar çok çalışırsam kafam o kadar fazla karışır ifadesine katılmayan öğrencilerin oranının oldukça fazla olması, öğrencilerin ders çalışmaya verdikleri önemin bir göstergesidir. Ayrıca, öğrencilerin çoğunluğu öğretmenlerinin hatalarını düzeltmesi durumunda üzüntü duyarım ifadesine veya öğretmenimin yaptığım her hatayı düzeltmek için hazır beklediği düşüncesi beni korkutur ifadesine katılmamaktadırlar. Hatalarla ilgili bu ifadelere verilen cevapların yüzdelerinin birbirine yakın olması öğrencilerin hata yapmaktan korkmadıkları ve öğrenme eylemini gerçekleştirirken hata yapmanın kaçınılmaz olduğunun bilincinde olduklarının da göstergesidir. Başarısız olmaktan korkmakta ama derslere gitmekten çekinmemekte ve ders saatlerinin artırılmasından rahatsız olmamaktadırlar.

Tablo 7. İngilizce öğretiminde yabancı dil kaygısına ilişkin sorular, frekanslar ve yüzdeler

Soru No			Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
			(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	İngilizce dersinde konuşma sırası bana geldiğinde elim ayağım titrer	f	99	74	31	50	39
		%	33.8	25.3	10.6	17.1	13.3
2	İngilizce dersinde hazırlıksız konuşmak zorunda kaldığım zaman telaşa kapılırım	f	42	46	51	89	65
		%	14.3	15.7	17.4	30.4	22.2
3	Kendi anadili İngilizce olan biriyle konuşmak beni huzursuz eder	f	154	58	39	33	9
		%	52.6	19.8	13.3	11.3	3.1
4	İngilizceyi diğer öğrencilerin önünde konuşmak konusunda çok çekingenim	f	117	83	40	34	19
		%	39.9	28.3	13.7	11.6	6.5
5	İngilizce derslerinde bana söz verildiğinde kalbimin çarptığını hissedirim	f	86	72	29	65	41
		%	29.4	24.6	9.9	22.2	14.0

6	Her zaman diğer öğrencilerin İngilizceyi benden daha iyi konuştukları duygusuna kapılıyorum.	f	66	85	68	43	31
		%	22.5	29.0	23.2	14.7	10.6
7	İngilizce derslerinde bir soruya gönüllü olarak cevap vermekten çekinirim	f	143	80	26	27	17
		%	48.8	27.3	8.9	9.2	5.8
8	İngilizce derslerinde konuşurken düşüncelerimi iyi organize edemediğimden kafam karışır	f	54	78	55	77	29
		%	18.4	26.6	18.8	26.3	9.9
9	İngilizce konuşmak için gereken kuralları öğrenmekte zorlanırım	f	89	103	40	42	19
		%	30.4	35.2	13.7	14.3	6.5
10	İngilizce konuştuğum zaman diğer öğrencilerin bana güleceklerinden korkarım	f	131	79	40	29	14
		%	44.7	27.0	13.7	9.9	4.8
11	İngilizce telaffuzum konuşmam için yeterli seviyede değildir	f	32	70	77	78	36
		%	10.9	23.9	26.3	26.6	12.3
12	İngilizce telaffuzum konuşmam için yeterli seviyede değildir	f	137	97	22	28	9
		%	46.8	33.1	7.5	9.6	3.1
13	İngilizce öğretmenimin yaptığım her hatayı düzeltmek için hazır beklediği düşüncesi beni korkutur.	f	121	92	35	24	21
		%	41.3	31.4	11.9	8.2	7.2
14	İngilizce derslerinde iyi hazırlanmış olsam bile, yine kaygı duyarım.	f	107	65	38	55	28
		%	36.5	22.2	13.0	18.8	9.6
15	İngilizce derslerine iyi hazırlanmak için üzerimde baskı hissederim	f	89	83	50	36	35
		%	30.4	28.3	17.1	12.3	11.9
16	İngilizce dersleri hızlı ilerledikçe geride kalmaktan korkarım	f	66	69	57	75	26
		%	22.5	23.5	19.5	25.6	8.9
17	İngilizce dersinde dinlediğimiz kaset ve CD leri anlayamazsam endişelenirim	f	46	60	64	80	43
		%	15.7	20.5	21.8	27.3	14.7
18	İngilizce öğretmenim hazırlıklı olmadığım konularda sorular sorduğunda kendimi huzursuz hissederim	f	23	58	36	103	73
		%	7.8	19.8	12.3	35.2	24.9
19	İngilizce soru sormam istendiğinde cümle kuramam diye endişelenirim	f	77	82	53	62	19
		%	26.3	28.0	18.1	21.2	6.5
20	İngilizce sınavına ne kadar fazla çalışırsam kafam o kadar fazla karışır	f	90	75	42	50	36
		%	30.7	25.6	14.3	17.1	12.3
21	İngilizce dersleri sırasında, sık sık kendimi dersle ilgili olmayan şeyler düşünürken bulurum	f	73	86	61	45	28
		%	24.9	29.4	20.8	15.4	9.6

22	İngilizce derslerinde başarısız olmam durumunda karşılaşılabileceğim sorunlar beni endişelendirir	f	28	42	60	86	77
		%	9.6	14.3	20.5	29.4	26.3
23	İngilizce sınavlarında kendimi rahatsız hissederim	f	63	74	43	67	46
		%	21.5	25.3	14.7	22.9	15.7
24	Sürekli olarak diğer öğrencilerin İngilizce düzeylerinin benden daha iyi olduğunu düşünürüm	f	72	75	54	59	33
		%	24.6	25.6	18.4	20.1	11.3
25	İngilizce ders saatlerinin arttırılması beni rahatsız eder	f	66	67	55	43	62
		%	22.5	22.9	18.8	14.7	21.2
26	Öğretmenimin İngilizce dersinde söylediği şeyleri anlayamamak beni korkutur	f	45	64	47	85	52
		%	15.4	21.8	16.0	29.0	17.7
27	Çoğu zaman İngilizce derslerine gitmekten çekinirim	f	148	65	31	31	18
		%	50.5	22.2	10.6	10.6	6.1

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde ve yurtdışında yapılan birçok araştırmanın sonuçları yabancı dil kaygısının diğer kaygılardan farklı olduğunu ve yabancı dil öğrenme sürecinde oldukça etkili olduğunu göstermektedir. Yabancı dil kaygısı düşük veya kabul edilebilir orta seviyede olan öğrencilerin yabancı dil öğreniminde daha başarılı oldukları gözlenmektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre;

- Ortaöğretim öğrencilerinin yabancı dil kaygı düzeyleri başarılarını etkilemektedir. Yabancı dil kaygısı yüksek öğrencilerin notlarının düşük olduğu, yabancı dil kaygısı düşük öğrencilerin ise notlarının yüksek olduğu belirlenmiştir
- Ortaöğretim öğrencilerinin yabancı dil kaygı düzeylerinin mezun oldukları veya okudukları okul türüne (devlet, özel), ailelerinin eğitimlerine, mesleklerine ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre değişmediği görülmüştür.
- Öğrencilerin yabancı dil kaygı düzeyleri en çok öğrenim gördükleri okula göre farklılık göstermektedir.
- Bu çalışma sonucunda kaygı düzeyi yüksek olduğu belirlenen bazı okullardaki öğrencilerin yabancı dil notlarının düşük diğer taraftan kaygı düzeyi düşük olan okullardaki öğrencilerinin notlarının da yüksek olduğu ortaya çıkartılmıştır.
- Öğrencilerin çoğunluğu İngilizce konuşmaktan çekinmemektedirler. Anadili İngilizce olan biriyle konuşmak veya diğer öğrencilerin kendilerinden daha iyi

olduğunu düşünmek onları tedirgin etmemektedir. Arkadaşlarının yanında konuşmak ve gönüllü olarak sorulara cevap vermekten çekinmemeleri de onların sınıf içi etkinliklerde pasif olmadıklarını göstermektedir. Öğrenciler hazırlıklı oldukları sürece sorulara gönüllü olarak cevap vermekten çekinmemekte dolayısıyla kaygı da duymamaktadırlar.

Araştırmanın sonuçlarına göre, aşağıdaki öneriler sunulabilir;

- Bu durumda eğitimcilere düşen görev öğrencileri rahatlatmak amacıyla konuları önceden verip hazırlanmaları için zaman tanımalarıdır. Böylece öğrencilerin yabancı dil kaygı düzeylerinin yükselmesini önleyebilecekleri gibi dil öğrenmelerini de kolaylaştırmış ve endişe ortamından uzaklaştırmış olacaklardır.
- Öğrencilerini fırsat oldukça anadili İngilizce olan birileriyle konuşmaya teşvik etmeleri gerekmektedir.
- Öğrencilerine hata yapmaktan korkmamaları gerektiğini hatırlatarak onları uygun bir şekilde düzeltmeleri gerekmektedir.

6. KAYNAKÇA

- Allwright, D. ve Bailey K.M. (1991). *Focus on the Language Classroom. An Introduction to Classroom Research for Language Teachers. Cambridge: CUP, pp.144,175*
- Aydın, B. (1999). *Konuşma ve Yazma Derslerinde Yabancı Dil Öğrenimindeki Kaygı Nedenleri. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, pp.112-116*
- Brown, D.(1994). *Principles of Language Learning and Teaching. Englewood Cliffs: Prentice Hall Regent. p.141.*
- Chastain, K. (1988). *Developing Second Language Skills: Theory to Practice (rev.ed.). San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, p.122.*
- Daly, J. (1991). *Understanding Communication apprehension: An Introduction for Language Educators. In E. K. Horwitz, & D.J.Young (Eds.), Language Anxiety: From Theory and Research to Classroom Implications. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, pp.3-13.*
- Demircan, O. (1988). *Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil. İstanbul: Remzi, s.45.*

- Ganschow,L. Sparks,R. (1996). *Anxiety about Foreign Language Learning among High School Women. The Modern Language Journal*, 80,2, pp199-212.
- Horwitz,E.K. (1986). *Preliminary Evidence for the Reliability and Validity of a FL Anxiety Scale .TESOL*, 20, pp.559-62.
- Horwitz, E.K. and Cope, J.A. (1986). *Foreign Language Classroom Anxiety. The Modern Language Journal*. 70. 125-132 .
- Kaya, M. (1995). *The relationship of motivation, anxiety, self-confidence, and extraversion/ intra version to students' active class participation in an EFL classroom in Turkey. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bilkent Univesitesi, Ankara*, pp.45-46.
- Larsen-Freeman, D. and Long, M. (1991). *An Introduction to Second Language Acquisition. London: Longman*, pp.153-210
- Littlewood, W. (1984). *Foreign and Second Language Learning; Language Acquisition Research and its Implications for the Classroom. Cambridge:CUP*, pp.58-59.
- McDonough, S.H. (1986). *Psychology in Foreign Language Teaching. London: UnwinHyman.*, p.148.
- MacIntyre, P.D. and Gardner, R. (1989). *Anxiety and second language learning: Toward a theoretical clarification. Language Learning*, 39, pp.251-275.
- MacIntyre, P. D. (1995).*How does anxiety affect second language learning? A reply to Sparks and Ganschow. The Modern Language Journal*, pp.79,91-99.
- Öner, N ve Kaymak, D. A. (1986). *The Transliterated Equivalence and The Reliability of The Turkish TAI. In R. Schwarzer, H.M. Vander Ploeg, C.D.Spielberger (Eds.) Advances in Test Anxiety Research, V:5. Lise: Swets en Zeitlinger, ve Hillsdale. NJ; Erlbaum*, pp.227- 239.
- Öztürk, T. (2003). *Suggestions about reduced language anxiety caused by personal reasons. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Univesitesi, Erzurum*, pp.45-47.
- Rogers,J. (1989). *Adults Learning. Great Britain: Open University Press*,p.38
- Scovel, T. (1978). *The Effect of Affect on Foreign Language Learning:A Review of Anxiety Research. Language Learning*. 28. pp.129-142.
- Taş,Y. (2006). *Kaygı Nedir? Bilkent Üniversitesi Öğrenci Gelişim ve Danışma Merkezi*,

Bilkent, Ankara, www.bilkent.edu.tr/~dos/ogdm/b_sinavkaygi.html (5.10.2006).

Uludağ, M. Kaygıdan Kurtulmanın Yolları. (2002) İnternet www.basariyolu.com.
2.11.2002.

Vancı, O.Ü. (1996). *Foreign Language Classroom Anxiety: How Can We Get Our Students to Participate More?* Paper presented on the International ELT Conference From Diversity to Synergy. Ankara , Turkey, pp.1-19

7. EK-1

İngilizce Öğrenimlerini Etkileyen Yabancı Dil Kaygısı Anketi

1. Cinsiyetiniz nedir?
  - a) Kız
  - b) Erkek
2. Ne tip bir okulda öğrenim görmektesiniz?
  - a) Anadolu Lisesi
  - b) Anadolu Turizm Otelcilik Meslek Lisesi
  - c) Anadolu Ticaret Meslek Lisesi
  - d) Kolej
  - e) Diğer.....
3. Ne tip bir okuldan mezunsunuz?
  - a) Özel Okuldan
  - b) Devlet Okulundan
4. Babanızın mesleği nedir?
  - a) Memur
  - b) Serbest meslek
  - c) Emekli
  - d) İşsiz
5. Annenizin mesleği nedir?
  - a) Ev hanımı
  - b) Çalışan
  - c) Emekli
6. Annenizin eğitim düzeyi nedir?
  - a) Okur-yazar değil
  - b) İlkokul
  - c) Ortaokul
  - d) Lise
  - e) Üniversite
7. Babanızın eğitim düzeyi nedir?
  - a) Okur-yazar değil
  - b) İlkokul
  - c) Ortaokul
  - d) Lise
  - e) Üniversite
8. İngilizce dersi başarı notunuz kaçtır?
  - a) 1
  - b) 2
  - c) 3
  - d) 4
  - e) 5

Aşağıda sıralanmış 32 ifadeye belirtilen değerlere göre 1'den 5'e kadar bir puan veriniz.

Kesinlikle Katılıyorum :5 Katılıyorum :4 Fikrim Yok :3 Katılmıyorum :2 Kesinlikle Katılmıyorum :1

		5	4	3	2	1
1	İngilizce dersinde konuşma sırası bana geldiğinde elim ayağım titrer					
2	İngilizce dersinde hazırlıksız konuşmak zorunda kaldığım zaman telaşa kapılırım					
3	Kendi anadili İngilizce olan biriyle konuşmak beni huzursuz eder					
4	İngilizceyi diğer öğrencilerin önünde konuşmak konusunda çok çekingenim					
5	İngilizce derslerinde bana söz verildiğinde kalbimin çarptığını hissederim					
6	Her zaman diğer öğrencilerin İngilizceyi benden daha iyi konuştukları duygusuna kapılırım.					
7	İngilizce derslerinde bir soruya gönüllü olarak cevap vermekten çekinirim					
8	İngilizce derslerinde konuşurken düşüncelerimi iyi organize edemediğimden kafam karışır					
9	İngilizce konuşmak için gereken kuralları öğrenmekte zorlanırım					
10	İngilizce konuştuğum zaman diğer öğrencilerin bana güleceklerinden korkarım					
11	İngilizce telaffuzum konuşmam için yeterli seviyede değildir					
12	Öğretmenimin İngilizce dersinde konuşurken yaptığım hataları düzeltmesi durumunda üzülürüm					
13	İngilizce öğretmenimin yaptığım her hatayı düzeltmek için hazır beklediği düşüncesi beni korkutur.					
14	İngilizce derslerinde iyi hazırlanmış olsam bile, yine kaygı duyarım.					
15	İngilizce derslerine iyi hazırlanmak için üzerimde baskı hissederim					
16	İngilizce dersleri hızlı ilerledikçe geride kalmaktan korkarım					

17	İngilizce dersinde dinlediğimiz kaset ve CD leri anlayamazsam endişelenirim					
18	İngilizce öğretmenim hazırlıklı olmadığı konularda sorular sorduğunda kendimi huzursuz hissedirim					
19	İngilizce soru sormam istendiğinde cümle kuramam diye endişelenirim					
20	İngilizce sınavına ne kadar fazla çalışırsam kafam o kadar fazla karışır					
21	İngilizce dersleri sırasında, sık sık kendimi dersle ilgili olmayan şeyler düşünürken bulurum					
22	İngilizce derslerinde başarısız olmam durumunda karşılaşılabileceğim sorunlar beni endişelendirir					
23	İngilizce sınavlarında kendimi rahatsız hissedirim					
24	Sürekli olarak diğer öğrencilerin İngilizce düzeylerinin benden daha iyi olduğunu düşünürüm					
25	İngilizce ders saatlerinin arttırılması beni rahatsız eder					
26	Öğretmenimin İngilizce dersinde söylediği şeyleri anlayamamak beni korkutur					
27	Çoğu zaman İngilizce derslerine gitmekten çekinirim					